

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 43

3/2009

Občan a životné prostredie

V období pred r. 1989 bolo v našom štáte akékoľvek verejné angažovanie, ktoré nebolo celkom v súlade s vládnuou ideológiou, nebezpečné. A tak sme, až na výnimky, na verejnosti radšej mlčali. Medzi tie výnimky patrili práve tí, ktorým záležalo na prírode, pamiatkach a životnom prostredí natoľko, že boli ochotní za záchranu celospoločenských hodnôt nielen zadarmo a vo voľnom čase pracovať, ale aj riskovať. Evidentné to bolo v Česku, ale ešte viac na Slovensku, kde takmer úplne chýbali iné zložky občianskeho odporu. Výsledkom bolo vytvorenie početného, kompetentného a dôveryhodného ochranárskeho hnutia, schopného produkovať mimoriadne široký okruh aktivít na filozoficky jednotiacom základe. Týkalo sa to najmä Bratislavy, ale v menšej miere i ostatného Slovenska. Okrem priamych členov a aktivistov disponovalo toto hnutie širokým zázemím sympatizantov a podporovateľov, čo sa prejavilo hlavne pri polemike s mocou po vydaní odborného-občiansko-ochranárskej publikácie *Bratislava/nahlas* v r. 1987. V novembri 1989 sa občania Slovenska rozhodli, že už nebudú ďalej mlčať a zväzkami kľúčov odzvonili režimu, ktorý napáchal veľa škôd na životoch a zdraví ľudí, ale aj na ich životnom prostredí.

Odvtedy uplynulo 20 rokov. Vzťah ľudí k životnému prostrediu, ale aj ich možnosti angažovať sa v jeho prospech, sa zmenili. V niečom to boli zmeny k lepšiemu, v niečom k horšiemu. Veľkým pokrokom bola už samotná renesancia základných ľudských práv a slobôd (prejavu, zhromažďovania a spolčovania), ku ktorej došlo po r. 1989. Objavili sa aj finančné mechanizmy na podporu mimovládnych organizácií. Vznikli ministerstvá a ďalšie subjekty na ochranu životného prostredia a prijali sa desiatky nových zákonov, nielen environmentálneho, ale aj ľudsko-právneho a iného charakteru, ktoré vytvorili širokú základňu na prístup k informáciám i občiansku angažovanosť. To všetko však viedlo aj k tomu, že ľudia začali podliehať ilúzii, že o životné prostredie sa postará niekto iný (štát, samospráva, trh...) a nás, občanov, sa už ochranárska angažovanosť netýka. Až po čase si ľudia všimli, že to tak nefunguje. Lebo bez hlasu občana sú opäť ohrozené aj občianske práva vrátane práva na zdravé životné prostredie. A tak vznikajú nové protesty, nové iniciatívy i nové občianske združenia na záchranu ohrozených hodnôt.

Na otázku, ako vyzerá vzťah občan – životné prostredie dnes, sa pokúšajú najsť odpoveď autori nasledujúcich príspevkov. Volia pritom rôzny uhol pohľadu v závislosti od svojej osobnej skúsenosti i profesie. Stretlo sa tu veľa zaujímavých názorov, ale ešte viac ich chýba. Ide totiž o tému, ktorá je natoľko bohatá a vnútorne rôznorodá, ako samotná občianska spoločnosť a jej životné prostredie.

Mikuláš Huba

Obsah

B. Moldan: Občané a životní prostředí	139
M. Huba: Dve dekády občianskych aktivít v oblasti životného prostredia	142
V. Záhumenská: Územní plánování na celostátní a krajské úrovni a účast veřejnosti	149
K. Pavličková: Verejnosť a proces posudzovania vplyvov činností na životné prostredie – klady a zápory	153
J. Klocoková, M. Tížik: Pohľad slovenskej verejnosti na životné prostredie a environmentálne problémy	157
M. Kvasnicová: Životné prostredie, občianska spoločnosť a architektúra	164

Tribúna

L. Trubíniová: Skládka odpadov v Pezinku, všetko zostáva na občanoch	169
N. Falfánová: Poľnohospodárska pôda a priemyselné parky	175
P. Nováček: Jaká nás čeká budoucnost? Zpráva projektu Millennium pro rok 2008	180

Esej

P. Ďurinová: Každý z nás je súčasťou celku, ktorého smerovanie môže ovplyvňovať svojím konaním	183
M. Mochťák: Udržateľný spôsob života	185

Aktuality

M. Kozová: Konferencia v Minsku: Aktuálne problémy krajiny a geoekológie	188
P. Raška: Geografická bibliografie Česka on-line	189
J. Dulayová: Národná podnikateľská cena za životné prostredie 2009	190

Recenzie

P. Šuška: Kniha amerického autora o bratislavskom ochranárstve	191
---	-----

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME 43

3/2009

Contents

B. Moldan: Citizens and the Environment	139
M. Huba: Two Decades of Citizens Activities in the Field of the Environment	142
V. Záhumenská: Territorial Planning on the State and District Level and Public Participation	149
K. Pavličková: The Public in Environmental Impact Assessment – Pros and Cons	153
J. Klöcková, M. Tížik: The View of the Slovak Public on Environment and Environmental Problems	157
M. Kvasnicová: Human Environment, Civil Society and Architecture	164
Tribune	
L. Trubíniová: Waste Dump in Pezinok – Everything Depends on Citizens	169
N. Falfanová: Agricultural Soil and Industrial Parks	175
P. Nováček: What Kind of Future Waits for us? Report on the Project Millennium for 2008	180
Essay	
P. Ďurínová: Everybody of us is a Compartment of the Complex he can Influence by his Activity	183
M. Mochťák: Sustainable Life Style	185
Actualities	
M. Kozová: Conference in Minsk: Actual Problems of Landscape and Geoecology	188
P. Raška: Czech Geographical Bibliography Online	189
J. Dulayová: Slovak National Business Award for Environment 2009	190
Reviews	
P. Šuška: The Book of an American Author About the Bratislava Conservancy	191

Citizen and the Environment

In Slovakia in the period before 1989 any public engagement being in disharmony with political ideology was dangerous. So, except of dispensations, in public we were rather silent. Among those exceptions belonged those who were anxious for nature, monuments and human environment in as much that they were ready not only to work free for protection of social values but to risk, too. It was evident in the Czech Republic, but even more in Slovakia, where the other segments of civil opposition were completely absent. The result was the creation of numerous, competent and confidential environmentalists movement able to produce especially wide spectrum of activities built on philosophically coherent basis. It referred mainly Bratislava but to less degree also other parts of Slovakia. Except of the members and activists the movement disposed of wide background of sympathizers and supporters. This fact was proved mainly in the polemy with the power after the expert-civil-environmental publication *Bratislava aloud* in 1987. In November 1989 the people of Slovakia decided be silent no more and by their bunches of keys put an end to the regime that causes loss of human life and health, and damaged especially the human environment.

Since then passed away 20 years. The relationship of man and environment as well as his possibilities to engage in favour of it were changed. Sometime these changes were better, sometimes worse. Great progress was the renaissance of basic human rights and liberties (of speech, assembly, etc.), which appeared after 1989. There were created also the mechanisms to support the non-governmental organizations. There were formed ministries and other institutions in order to protect the environment and were adopted many new acts not only of environmental, but also human-rights and other character forming a wide basis for access to information as well as civil engagement. However, this everything led to the fact that people started to have illusions, that somebody else will take care of the environment (state, self-governments, market, etc.) and the environmental problems do not concern us as citizens. After some time people noticed that it does not function in such a way. Because without citizens' voice civil rights including the right to healthy environment are again endangered. So in order to protect the endangered values new protests, new initiatives and new civil associations appear.

The authors of the following contributions try to find the answer to the question how the relationship citizen – human environment looks like. They choose different viewpoints in dependence on personal experience and profession. Although there met many interesting opinions, many are missing. Because it is a problem so rich and divergent, as the civil society and its environment is.

Mikuláš Huba